

Research Paper

Functions and Challenges of Contract Farming in Kermanshah Province

Mozhgan Darakeh¹, Kiumars Zarafshani², *Lida Sharafi³

1. MSc., Department of Agricultural Extension & Education, Campus of Agriculture, Razi University, Kermanshah, Iran.

2. Associate Professor, Department of Agricultural Extension & Education, Campus of Agriculture, Razi University, Kermanshah, Iran.

3. PhD, Department of Agricultural Extension & Education, Campus of Agriculture, Razi University, Kermanshah, Iran.

Citation: Darakeh, M., Zarafshani, K., & Sharafi, L. (2021). [Functions and Challenges of Contract Farming in Kermanshah Province (Persian)]. *Journal of Rural Research*, 12(2), 258-273, <http://dx.doi.org/10.22059/jrur.2021.299968.1482>

doi: <http://dx.doi.org/10.22059/jrur.2021.299968.1482>

Received: 26 Mar. 2020

Accepted: 15 June 2021

ABSTRACT

One of the extension approaches that are suitable for use in Iran's agricultural conditions and to solve some of the problems of this section is a commodity specialized approach. This approach applies to contractual agricultural systems. In this regard, the present study aimed to identify the functions and challenges of conventional farming in *Kermanshah* province. To do this research, the qualitative research method has been used. Participants in this study included all employers and their contracting parties in contractual agricultural projects in *Kermanshah* Province, as well as key experts in organizations that were somehow engaged in agricultural development. Purposeful sampling was used. Individual interviews, focus group interviews and observation were used to collect data. The research findings indicate that the main function of contract farming is to increase farmers' knowledge, develop the farmers' economic potential, and reduce the perceived risk for producers. Employers also were introduced to risk management of raw materials for factories, extension and agricultural development, creating brand credibility and job creation as the function of contract farming. The most important contract farming problems of the *Kermanshah* province are also in the field of establishing and developing contractual agricultural projects, limitations on conventional farming projects as well as insufficient adherence to contract obligations. The results of this study can be used for organizations involved in agricultural development, including Agricultural Jihad Organization and the Governorate.

Key words:

Private Extension, Challenges, Functions, Contract farming, *Kermanshah* province

Copyright © 2021, Journal of Rural Research. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-noncommercial 4.0 International License which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

Extended Abstract**1. Introduction**

O

ne of the extension approaches that are suitable for use in Iran's agricultural conditions and to solve some of the

problems of this section is a commodity specialized approach. This approach applies to contractual agricultural systems. In other words, contract farming is a proactive approach that can improve the performance of small farmers. In fact, contract farming is one of the market-oriented extension strategies. Nowadays, commercial-

*** Corresponding Author:**

Lida Sharafi, PhD

Address: Department of Agricultural Extension & Education, Campus of Agriculture, Razi University, Kermanshah, Iran.

Tel: +98 (933) 5297771

E-mail: lida.sharafi@yahoo.com

ization of the agricultural sector in rural areas has been introduced as one of the best solutions to improve the living standards of villagers through the implementation of a contract farming system. In many countries, after a general agricultural extension approach, the use of a commodity specialized approach or contract farming is the most common extension institution, and in most African countries, this approach is predominantly extension and is common in other countries that produce commercial products or exports. But in Iran, not much attention has been paid to the use of this approach and functions for the development of agriculture. The agricultural sector of Iran must be competitive and commercial in order not to leave the economic sector. In order to get out of this stagnant and uncompetitive state and accelerate the growth, contract farming is a good solution. Identifying the models, functions and challenges of contract farming makes it possible to determine the most appropriate way of using this approach with the monitoring and collaboration of government extension. Therefore, the present study seeks to identify the functions and challenges of Contract Farming in *Kermanshah* province.

2. Methodology

This research is a qualitative research paradigm based on a multi-case study. In this research, purposeful sampling was used. Participants in this study included all employers and their contracting parties in contractual agricultural projects in *Kermanshah* Province, as well as key experts in organizations that were somehow engaged in agricultural development (27 farmers and 15 experts). The semi-structured, non-structured, observational and documentary study was used to collect data. Thematic analysis was used to analyze the data.

3. Results

The research findings indicate that the main function of contract farming is to increase farmers' knowledge, develop the farmers' economic potential, and create intellectual security for producers. Therefore, most contract crops have been well received by farmers, so that in some cases the companies were not able to accept all of the farmers' requests for a production contract.

Employers also were introduced to manage production risk, extension and agricultural development, creating brand credibility and job creation as the function of contract farming. They believe that, despite an agreement with the farmers, they can make sure they have the raw materials required.

The most important contract farming problems of the *Kermanshah* province are also in the field of establishing and developing contractual agricultural projects as well as during the implementation of contracts. Problems related to the implementation of the contract are problems between the employer and the manufacturer. These problems can be remedied by considering some strategies by the parties as well as monitoring the public sector on contracts.

However, problems related to establishing and developing contractual agricultural projects can be resolved by organizations involved in agriculture and commercialization, such as Agriculture Organization; the Industry, Mining and Trade Organization, and Governorate.

4. Discussion

In the study of contract agricultural functions from the perspective of supporting companies, 14 basic themes were obtained. In order to analyze the challenges of the conventional agricultural system in *Kermanshah* province, the perspectives of producers (contract and non-contract farmers) and employers were examined. In general, the limitations of contract farming projects include the commitment of the contracting party to the farmers. Regarding the introduction of problems and challenges of contract farming, most contract producers in *Kermanshah* province mentioned the following seven issues: delays in payments, low price of contract products, injustice in the allocation of quotas, reduction of service levels of companies, lack of flexibility in the provisions of the contract, lack of government oversight of the proper implementation of the contract and lack of fair implementation of the contract.

5. Conclusion

Given the significant impact of implementing agricultural projects on increasing rural employment and income, these organizations have expanded this approach by providing comprehensive support in issuing licenses, allocating the required credit facilities, consulting and collaborating with contracted agricultural projects, and helping to develop this way of business.

Thus, by developing and replicating conventional farming schemes that are highly welcomed by farmers, in addition to creating an atmosphere of competition among support companies to provide better services to farmers, it can also help to provide fair and consistent conditions for farmers. This will allow more producers to benefit from the benefits of conventional farming.

Acknowledgments

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of Interest

The authors declared no conflicts of interest

کارکردها و چالش‌های کشاورزی قراردادی در استان کرمانشاه

مژگان درکه^۱، کیومرث زرافشانی^۲، لیدا شرفی^۳

- ۱- کارشناس ارشد، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.
- ۲- دانشیار، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.
- ۳- دکتری، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

حکیده

تاریخ دریافت: ۰۷ فروردین ۱۳۹۹
تاریخ پذیرش: ۲۵ خرداد ۱۴۰۰

یکی از رهیافت‌های ترویجی که به کارگیری آن در شرایط کشاورزی ایران جهت حل برخی از مشکلات این بخش مناسب است، رهیافت تخصصی کالا است. این رهیافت در چهارچوب نظام‌های کشاورزی قراردادی به کار گرفته می‌شود. در این راستا، پژوهش حاضر با هدف شناسایی کارکردها و چالش‌های کشاورزی قراردادی استان کرمانشاه با استفاده از رویکرد کیفی، صورت گرفت. مشارکت‌کنندگان در این تحقیق، شامل کارفرمایان طرح‌های کشاورزی قراردادی استان کرمانشاه و کشاورزان طرف قرارداد آنان بودند. جهت انتخاب کشاورزان، از روش نمونه‌گیری هدفمند و گردآوری داده‌ها با استفاده از روش‌های مصاحبه انفرادی، مصاحبه گروه متمرکز و مشاهده انجام شد. نتایج این پژوهش نشان داد سه کارکرد اصلی کشاورزی قراردادی از دیدگاه کشاورزان شامل افزایش دانش کشاورزان، توسعه توان اقتصادی کشاورزان و کاهش ریسک ادراک‌شده تولیدکنندگان است. کارفرمایان نیز مدیریت ریسک تأمین مواد خام برای کارخانجات، ترویج و توسعه کشاورزی، ایجاد برند و اعتبار و ایجاد اشتغال را به‌عنوان کارکرد کشاورزی قراردادی معرفی نمودند. چالش‌های کشاورزی قراردادی استان کرمانشاه نیز شامل مشکلات مربوط به عدم پایداری کافی به تعهدات اجرای قرارداد، مشکلات مربوط به مرحله راه‌اندازی و توسعه طرح‌های کشاورزی قراردادی و همچنین محدودیت طرح‌های کشاورزی قراردادی استان است. نتایج این مطالعه می‌تواند برای سازمان‌های دست‌اندرکار توسعه کشاورزی از جمله، سازمان جهاد کشاورزی، استانداری و اتاق بازرگانی مورد استفاده قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها:

ترویج خصوصی، چالش‌ها، کارکردها، کشاورزی قراردادی، استان کرمانشاه

مقدمه

به عرضه یک کالای مشخص در مقدار مشخص و با استانداردهای کیفی تعیین‌شده از جانب خریدار است (FAO, 2013).

امروزه در بسیاری از کشورها پس از رهیافت متعارف، استفاده از کشاورزی قراردادی متداول‌ترین رهیافت ترویج به شمار می‌رود. این رهیافت وسیله‌ای برای کمک به تولیدکنندگان کوچک، در دسترسی به بازار و کاهش ریسک قیمتی است و به همین دلیل، توجه سیاست‌گذاران توسعه کشاورزی را در کشورهای در حال توسعه به خود جلب کرده است (Sriboonchitta & Wiboonpoongse, 2008).

ترویج دولتی در ایران هیچ‌گاه به‌طور جدی سیاست به‌کارگیری و یا مشارکت در اجرای رهیافت کشاورزی قراردادی را در دستور کار خود قرار نداده است. در معدود موارد، بخش خصوصی به تنهایی و بدون مشارکت بخش دولتی، کلیه امور مربوطه را سازماندهی و اجرا می‌نماید. در حقیقت، کشاورزی قراردادی در

کشاورزی قراردادی^۱، یکی از رهیافت‌های ترویج خصوصی است (Shabanali Fami et al., 2008) که می‌تواند منجر به بهبود عملکرد کشاورزان خرده‌پا شود (Coulter et al., 1999). می‌توان گفت کشاورزی قراردادی همان رهیافت تخصصی کالا است که توسط بخش خصوصی اجرا می‌گردد. بر اساس تعریف سازمان فائو، کشاورزی قراردادی یک توافق دو طرفه بین کشاورزان و شرکت‌های فرآوری‌کننده یا شرکت‌های بازاریابی، جهت تولید و عرضه محصولات کشاورزی و اغلب با قیمت‌های از پیش تعیین‌شده است. یک طرف قرارداد شرکت خریدار است که ملزم به ارائه برخی حمایت‌ها برای تولیدمثل عرضه نهاده‌ها و مشاوره‌های فنی است؛ طرف دیگر قرارداد کشاورز است که متعهد

1. Contract Farming

* نویسنده مسئول:

دکتر لیدا شرفی

نشانی: کرمانشاه، دانشگاه رازی، دانشکده کشاورزی، گروه ترویج و آموزش کشاورزی.

تلفن: ۵۲۹۷۷۷۱ (۹۳۳) +۹۸

پست الکترونیکی: lida.sharafi@yahoo.com

خصوصی با دولت باشد (Mansur et al., 2009).

کارکردهای کشاورزی قراردادی

کشاورزی قراردادی دارای کارکردها و اثرات چندگانه‌ای در جنبه‌های مختلف زندگی اجتماعی و اقتصادی کشاورزان است. در بسیاری از مطالعات بر افزایش درآمد و توانمندسازی کشاورزان در فرایند کشاورزی قراردادی اشاره کرده‌اند. به‌عنوان مثال در این راستا تحقیق مینوت^۲ (۲۰۱۱) در خصوص کشاورزی قراردادی در آفریقا نشان داد که کشاورزی قراردادی به دلیل دسترسی به نهاده‌ها، کمک‌های فنی، بالا رفتن بهره‌وری تولید و همچنین کیفیت بالاتر و دسترسی به بازارهای جدید، باعث افزایش درآمد کشاورزان می‌شود. همچنین نتایج تحقیقات کومار و کومار^۳ (۲۰۰۸) در ایالت کارناتاکی هند، میاتا^۴ و همکاران (۲۰۰۹) در چین، وایناینا^۵ و همکاران (۲۰۱۲) در کنیا و افسری (۲۰۱۴) در ایران نیز نشان دادند که کشاورزی قراردادی بر افزایش درآمد کشاورزان تأثیرگذار است.

علاوه بر این، مطالعات گسترده‌ای در خصوص اثربخشی کشاورزی قراردادی بر بهره‌وری کشاورزی انجام شده است. به‌عنوان مثال بلمار و نوواک^۶ (۲۰۱۶) در بررسی ارتباط کشاورزی قراردادی با جنبه‌های دیگر رفاه خانوار و امنیت غذایی به این نتیجه رسیدند که کشاورزی قراردادی، فقر و گرسنگی خانوارهای شرکت‌کننده را کاهش می‌دهد و این اثرات در خانواده‌هایی با تعداد کودکان و دختران بیشتر، مشهودتر است.

یکی دیگر از مهم‌ترین کارکردهای کشاورزی قراردادی، تولید محصولات سالم و ارگانیک است. با توجه به بالا بودن هزینه‌ها و دشواری مدیریت سیستم ردیابی سلامت مواد غذایی و از طرفی نیاز شدید به محصولات ارگانیک؛ شرکت‌ها از کشاورزی قراردادی استفاده می‌کنند تا بتوانند کنترل بیشتری بر تولید مواد اولیه داشته باشند و از این طریق ضمن اینکه هزینه‌های اندازه‌گیری کیفیت، درجه‌بندی و جداسازی این محصولات به حداقل خواهد رسید، محصولاتی با ویژگی‌های یکنواخت‌تر عرضه خواهد شد. علاوه بر این، توسعه صادرات محصولات ارگانیک از طریق کشاورزی قراردادی، کاهش فقر را نیز به دنبال دارد (Setboonsarng et al., 2006). به‌عنوان مثال تحقیق اریکسون^۷ (۲۰۱۱) در لائوس نشان داد فرآیند گذار از تولید برنج مرسوم به تولید برنج ارگانیک بدون دخالت شرکت کشاورزی قراردادی امکان‌پذیر نیست.

مورد محصولاتی مثل گندم، جو، ذرت و اخیراً دانه روغنی کلزا وجود دارد که بخش پشتیبانی‌کننده آن دولت است و قیمت تضمینی را برای این محصولات اعلام می‌کند. همین بازار مطمئن، خدمات ترویجی رایگان و قیمت تضمینی است که باعث شده کشاورزان، به‌ویژه در استان کرمانشاه دو محصول گندم و ذرت را به‌عنوان کشت اصلی پذیرفته‌اند.

علاوه بر این، به دلیل عدم وجود اطلاعات صحیح بازار و تضمین خرید بسیاری از محصولات تولیدی کشاورزان، هر ساله شاهد امحاء هزاران تن محصولات زراعی و باغی از جمله سیب‌زمینی، پیاز، گوجه‌فرنگی، هندوانه، مرکبات، خرما و ... در شهرهای مختلف کشور هستیم. همچنین نبود بازارهای تعریف‌شده باعث گردیده برخی محصولات مانند نخود که یکی از کشت‌های اصلی در تناوب با گندم در مزارع دیم استان کرمانشاه است، به مرور از الگوی کشت کشاورزان خارج شود (Agricultural Jihad Organization of Kermanshah, 2016).

این در صورتی است که اجرای کشاورزی قراردادی باعث می‌شود که توسعه و طراحی زنجیره‌های ارزش متناسب با مناطق مختلف توسط برنامه‌ریزان توسعه کشاورزی به‌عنوان یکی از راهکارهای اساسی در صنعتی‌سازی بخش کشاورزی بکار گرفته شود، که نتیجه آن ایجاد اشتغال، افزایش درآمد کشاورزان، تولید هدفمند و توسعه صادرات است (Sarvi cited by Khalili, 2017). در واقع، این تحقیق با ارائه اطلاعات بالارزش در خصوص وضعیت کشاورزی قراردادی و کارکردها و چالش‌های آن، نگرش و دیدگاه درستی برای دولت در جهت شناسایی روش‌های ممکن برای مشارکت در طرح‌های کشاورزی قراردادی در حمایت از کشاورزان ایجاد می‌نماید.

به‌طور کلی با وجودی که این شیوه از تولید در سطح محدود در استان کرمانشاه در حال اجراست، لکن تحقیقات و پژوهش‌های اندکی در خصوص کارکردها و چالش‌های کشاورزی قراردادی صورت گرفته است. لذا هدف از پژوهش اکتشافی حاضر، شناسایی کارکردها و چالش‌های کشاورزی قراردادی در استان کرمانشاه است.

مروری بر ادبیات موضوع

امروزه کشاورزی قراردادی ساختار سازمانی رایج در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته است و به‌عنوان یک نهاد کشاورزی از سالیان گذشته در کشورهای مختلف دنیا بکار گرفته شده است. نظام کشاورزی قراردادی به‌عنوان مناسب‌ترین نظام برای بهبود استاندارد زندگی خرده‌مالکان مطرح شده است. اساساً یک نظام کشاورزی قراردادی شامل روابط قرارداد بین کشاورزان و یک واحد کشاورزی - صنعتی که صادرات یا فرآوری محصول کشاورزی را به عهده دارد، است. این واحد می‌تواند یک شرکت خصوصی، یک سازمان دولتی یا یک همکاری مشترک شرکت

2. Minot

3. Kumar & Kumar

4. Miyata

5. Wainaina

6. Bellemare & Novak

7. Erikson

چالش‌های کشاورزی قراردادی

کشاورزی قراردادی علاوه بر مزایا و کارکردهایی که دارد با چالش‌هایی نیز روبه‌رو است. در مطالعه‌ای که توسط کومار و کومار (۲۰۰۸) در ایالت کارناتا کای هند انجام شد، کشاورزان کمبود اعتبار جهت تولید، کمبود آب، قطع شدن مکرر برق و دشواری در رسیدن به استانداردهای کیفی محصول را به‌عنوان مشکلات اصلی مطرح نمودند. از سوی دیگر، نهادهای درگیر در کشاورزی قراردادی نیز عدم رعایت شرایط قرارداد، عدم مدیریت کارآمد توسط شرکت، نوسانات مکرر قیمت در بازارهای بین‌المللی و کمبود وسایل حمل‌ونقل در زمان اوج تولید را محدودیت‌های اصلی معرفی کردند.

علاوه بر این کاور و سینگلا^۸ (۲۰۱۶) در مطالعه مدل‌ها و اثرات کشاورزی قراردادی پنجاب هند به این نتیجه رسیدند که کشاورزی قراردادی بیشتر کشاورزان متوسط و بزرگ‌مقیاس را هدف قرار می‌دهد. در این مطالعه برخی مشکلات کشاورزی قراردادی نیز تحت عناوین تأخیر در پرداخت، قیمت پایین محصول با کیفیت، ارائه ضعیف کمک‌های فنی و عدم تحویل کامل تولیدات کشاورز به پشتیبان به دلیل وفور کالا در بازار، معرفی شد.

در مجموع بر اساس ادبیات موجود، کارکردهای کشاورزی قراردادی را می‌توان توانمندسازی و افزایش درآمد، ایجاد اشتغال کشاورزان، افزایش بهره‌وری، و تولید محصولات سالم و ارگانیک نام برد. با این حال کشاورزی قراردادی با چالش‌هایی نظیر اجرای ضعیف قرارداد، عدم یا تأخیر در پرداخت، مشکلات استانداردهای کیفی محصول، عدم مدیریت کارآمد توسط شرکت، اثرات زیست‌محیطی کشت قراردادی، ارائه ضعیف کمک‌های فنی، و عدم تحویل کامل تولیدات کشاورز به پشتیبان هستند.

روشن‌شناسی تحقیق

این تحقیق از نظر پارادایم از نوع پژوهش‌های کیفی، به لحاظ هدف کاربردی و با استفاده از روش تحقیق مطالعه چند موردی صورت گرفته است. مشارکت‌کنندگان در این تحقیق، شامل کارفرمایان طرح‌های کشاورزی قراردادی استان کرمانشاه و کشاورزان طرف قرارداد آنان بودند. جهت انتخاب کشاورزان، نمونه‌گیری هدفمند به روش متوالی یا متواتر^۹ از نوع نمونه‌گیری فرصت‌طلبانه^{۱۰} به کار گرفته شد. بدین منظور با ۲۷ نفر از کشاورزان قراردادی مصاحبه انجام گرفت. مصاحبه‌ها تا حد رسیدن به اشباع داده^{۱۱}، ادامه یافت. همچنین با ۵ نفر از کشاورزانی که قبلاً سابقه کشت قراردادی داشتند و ۵ نفر از کشاورزانی که تاکنون کشت

قراردادی انجام ندادند، نیز مصاحبه به عمل آمد. جهت گردآوری داده‌ها، به شرکت‌های دارای قرارداد مکتوب با کشاورزان (کشت و صنعت روزین تاک، کارخانه قند بیستون، کارخانه قند اسلام‌آباد غرب، کشت و صنعت گره‌بان، شرکت مرغ سبز کرمانشاه، شرکت توسعه کشت ذرت و شرکت‌های تولیدکننده بذر گندم و جو استان)، مراجعه و در هر شرکت با چندین نفر از مسئولین و کارشناسان مصاحبه عمیق نیمه‌ساختارمند انفرادی (در مجموع ۱۵ نفر)، به عمل آمد. سپس با کشاورزان دو جلسه مصاحبه گروه متمرکز (۹ و ۱۱ نفر)، با هدف غنای داده‌های کسب‌شده قبلی به صورت مجزا با تولیدکنندگان دو محصول گوجه‌فرنگی و چغندر قند انجام شد. به دلیل مشارکت زنان در انجام کارهای مزرعه یکی از مصاحبه‌های گروه متمرکز با زنان صورت پذیرفت. علاوه بر این، از روش مشاهده نیز که از جمله روش‌های اثربخش جمع‌آوری داده‌های کیفی است، بهره گرفته شد.

به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش تحلیل تماتیک با بهره‌گیری از مراحل براون و کلارک^{۱۲} (۲۰۰۶) استفاده شد. بر این اساس، تحلیل مضمون شامل ۳ مرحله (۱) تجزیه و توصیف متن، (۲) تشریح و تفسیر متن، و (۳) ترکیب و ادغام متن است. مرحله اول شامل ۳ گام (آشنا شدن با متن، ایجاد کدهای اولیه و کدگذاری، جست‌وجو و شناخت مضامین)، مرحله دوم شامل ۲ گام (ترسیم شبکه مضامین، تحلیل شبکه مضامین) و مرحله سوم شامل ۱ گام (تدوین گزارش) است.

تحلیل تماتیک، روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی و فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی است (Braun & Clarke, 2006). تحلیل تماتیک از شمارش کلمات و عبارات آشکار فراتر رفته و بر شناخت و توضیح ایده‌های صریح و ضمنی تمرکز می‌کند (Abedi Jafari et al., 2011). مضامین در دو سطح آشکار و مشهود^{۱۳} و سطح پنهان و مکنون^{۱۴} شناسایی شدند. در تحلیل مضامین مکنون، شکل‌گیری و توسعه مضامین، کاری تفسیری است و تحلیل نیز صرفاً توصیف نیست بلکه نوعی نظریه‌پردازی است.

در این پژوهش جهت تعیین اعتمادپذیری^{۱۵} از روش‌های مثلث‌سازی از جمله تلفیق زمانی (بررسی در زمان‌های مختلف)، افزایش تکرار مصاحبه‌ها، استفاده از روش‌های گوناگون جهت گردآوری داده‌ها بهره گرفته شد. به‌منظور اطمینان‌پذیری^{۱۶} از صحت و انسجام داده‌ها، از تکنیک کنترل اعضاء^{۱۷} یا اعتبار پاسخگو استفاده شد. جهت تأییدپذیری^{۱۸} داده‌ها، از مواردی

12. Braun & Clarke
13. Semantic
14. Latent
15. Credibility
16. Dependability
17. Member Check
18. Confirmability

8. Kaur & Singla
9. Sequential Sampling
10. Opportunistic Sampling
11. Data Saturation

کارکردهای کشاورزی قراردادی از دیدگاه کشاورزان

با توجه به اینکه اراضی مناطقی که گوجه‌فرنگی و چغندر قند در آن تولید می‌شود، مستعد تولید محصولات پرارزش و کاربر دیگری همچون پیاز، سیب‌زمینی، هندوانه، خیار و ... نیز هستند، از کشاورزان سؤال شد که چرا به جای گوجه‌فرنگی و چغندر قند، این محصولات را تولید نمی‌کنند. در این مرحله تعداد ۲۲ مضمون پایه و ۳ مضمون سازمان‌دهنده حاصل شد. در ادامه، هر یک از مضامین سازمان‌دهنده به تفصیل مورد بحث قرار می‌گیرند.

الف) توسعه توان اقتصادی کشاورزان

این مضمون سازمان‌دهنده، شامل ۵ مضمون پایه است که در مجموع مفهوم توسعه توان اقتصادی کشاورزان را متبلور می‌سازد (جدول شماره ۲).

ب) افزایش دانش کشاورزان

این مضمون سازمان‌دهنده شامل ۱۱ مضمون پایه است که در جدول شماره ۳ مضامین و جملات کلیدی مربوط به کارکرد افزایش دانش کشاورزان آورده شده است.

ج) ایجاد امنیت فکری برای تولیدکنندگان

این مضمون سازمان‌دهنده نیز شامل ۴ مضمون پایه می‌شود که در جدول شماره ۴ مضامین و جملات کلیدی مربوط به کارکرد ایجاد امنیت فکری برای تولیدکنندگان ارائه شده است. در تصویر شماره ۱ شبکه مضامین کارکردهای کشاورزی قراردادی برای کشاورزان ارائه شده است.

مثل به‌کارگیری روش‌های دقیق انجام کار میدانی، مشاهده طولانی و درگیری طولانی‌مدت با داده‌ها، ایجاد ارتباط مناسب با مشارکت‌کنندگان و یادداشت‌برداری هم‌زمان مصاحبه‌ها استفاده شد. به‌منظور انتقال‌پذیری^{۱۹} نیز تلاش شد که تمام فعالیت‌ها به دقت ثبت شده و جزئیات روش‌های بکار رفته، تشریح گردد.

یافته‌ها

ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای

بر اساس یافته‌های جدول شماره ۱، کشاورزان به‌طور میانگین بین ۳ تا ۷ سال سابقه کشت قراردادی دارند و شرکت‌های مورد بررسی، به‌طور متوسط ۳ تا ۴۵ سال است که مشغول کشت قراردادی هستند. همچنین سطح اراضی زیر کشت قراردادی کشاورزان بین ۱ تا ۴ هکتار و شرکت‌ها بین ۰/۵ تا ۳۰ هکتار است. نوع محصولات کشت‌شده نیز شامل گوجه‌فرنگی، چغندر قند، گندم، جو، ذرت بذری، مرغ سالم و گیاهان دارویی هستند.

بررسی کارکردهای نظام کشاورزی قراردادی در استان کرمانشاه

به‌منظور بررسی کارکردهای نظام کشاورزی قراردادی، به بررسی علل انتخاب قرارداد جهت انجام کار، توسط هر یک از طرفین قرارداد پرداخته شد. در ادامه دیدگاه‌های هر یک از آنان به‌صورت مجزا ارائه می‌گردد.

19. Transformability

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۱. ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای مصاحبه‌شونده‌ها.

افراد مصاحبه‌شونده	تعداد	تحصیلات	نام شرکت / روستا	سابقه کشت قراردادی	نوع محصول قراردادی	سطح اراضی تحت پوشش قرارداد
کشاورزان	۲۷	ابتدایی	امیرآباد، گره‌بان، احمدوند، عمله تازه‌آباد، ...	۳ تا ۷ سال	گوجه‌فرنگی، چغندر قند، گندم	۱ تا ۴ هکتار
کارشناسان	۱۵	کارشناسی: ۱۰ نفر کارشناسی ارشد: ۵ نفر	کشت و صنعت روزین تاک، کارخانه قند بیستون، کارخانه قند اسلام‌آباد غرب، کشت و صنعت گره‌بان، شرکت مرغ سبز کرمانشاه، شرکت توسعه کشت ذرت و شرکت‌های تولیدکننده بذر گندم و جو استان	۳ تا ۴۵ سال	گوجه‌فرنگی، چغندر قند، گندم، جو، ذرت بذری، مرغ سالم، گیاهان دارویی	۰/۵ تا ۳۰ هکتار

جدول ۲. مضامین و جملات کلیدی مربوط به کارکرد توسعه توان اقتصادی کشاورزان.

مضمون پایه	مضمون پایه	نوع مضمون	جملات کلیدی
مضمون سازمان دهنده توسعه توان اقتصادی کشاورزان	افزایش درآمد کشاورزی	آشکار	یک هکتار گوجه‌فرنگی یا چغندر قند تا سه برابر یک هکتار گندم یا ذرت، درآمد دارد.
		پنهان	کشت چار به چار (کشت هر ساله) باعث شده مزرعه گندم من دچار بیماری‌های قارچی شود و درآمد خیلی کم شود.
		پنهان	آن قدر هر ساله در مزرعه‌ام گندم و ذرت کشت کرده‌ام که حالا سال به سال عملکرد مزرعه پایین تر می‌آید.
	کاهش بخشی از هزینه‌های تولید	پنهان	من زمین ندارم و زمین کشاورزان دیگر را به صورت اجاره‌ای و یا شراکت می‌گیرم و باید محصولی تولید کنم که درآمدش برای خودم و مالک زمین صرفه اقتصادی داشته باشد.
		آشکار	ما می‌سیستم آبیاری نوار تیپ را با یک سوم هزینه اجرا می‌کنیم.
	ایجاد اشتغال	آشکار	قبل از تأسیس کارخانه کسانی که گوجه‌فرنگی می‌کاشتند برای انتقال آن به بازارهای مختلف، هزینه خیلی زیادی پرداخت می‌کردند، در حال حاضر این هزینه‌ها تا حدودی کاهش یافته است.
		آشکار	با کشت گوجه‌فرنگی یا چغندر قند خودم و خانواده‌ام حدود شش ماه از سال مشغول کار هستیم.
	بهره‌وری منابع کشاورزان	آشکار	پسرم بیکار است، مشغول کشاورزی که باشد بهتر از بیکاری است. با کشت گوجه‌فرنگی حسابی وقتش پر می‌شود با درآمدش می‌تواند زندگی تشکیل دهد.
		آشکار	گندم بعد از گوجه‌فرنگی یا چغندر قند، عملکردش بیشتر از گندمی است که پس از گندم یا ذرت کشت می‌شود.
	بهبود وضعیت معیشت	آشکار	زن و فرزندانش برای کسب درآمد بیشتر حاضرند در مزرعه کار کنند، به هر حال پول برای همه خانواده است.
پنهان		با این کار دیگر نگران هزینه‌های زندگی خانواده‌ام نیستیم.	
		پنهان	ما که به غیر از کشاورزی کار دیگری بلد نیستیم، بنابراین برای خودمان کار کنیم خیلی بهتر از کارگری برای دیگران است.
		پنهان	مقدار زمین‌هایم خیلی کم است، باید چیزی بکارم که درآمدش بتواند کفاف مخارج یکساله خانواده‌ام را بدهد.

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷

۱. چار به چار یک اصطلاح محلی است که به معنای کشت هر ساله گندم یا جو در یک قطعه زمین، گفته می‌شود.

جدول ۳. مضامین و جملات کلیدی مربوط به کارکرد افزایش دانش کشاورزان.

مضمون سازمان دهنده	مضمون پایه	نوع مضمون	جملات کلیدی	
افزایش دانش کشاورزان	آموزش شیوه‌های مناسب تولید	آشکار	جهت پیشگیری از خسارت گل جالیز و افزایش راندمان تولید گوجه‌فرنگی، توسعه کشت نشاء ریشه تویی در برنامه شرکت قرار دارد.	
		آشکار	در طول چند سال گذشته تاکنون، با بهبود روش تولید، عملکرد مزارع گوجه‌فرنگی به حدود دو برابر رسیده است.	
	معرفی ارقام جدید برای تولید	آشکار	کارشناسان شرکت ارقام مناسب و پرمحصول را به ما معرفی می‌کنند و اغلب آن را برای ما تهیه می‌کنند.	
		پنهان	روش آبیاری نوار تیپ در منطقه برای اولین بار در مزارع گوجه‌فرنگی که شرکت اجاره کرده بود، استفاده شد، الان اکثر گوجه‌فرنگی کاران از این روش آبیاری استفاده می‌کنند. با این روش آبیاری عملکرد مزرعه گوجه‌فرنگی ما دو برابر شده است.	
	رعایت میزان مصرف نهاده‌های شیمیایی	آشکار	با توجه به اینکه انجام آزمون خاک برای کشت چغندر قند اجباری است، از کودهای شیمیایی فقط در حد نیاز استفاده می‌کنیم.	
		آشکار	کارگران مناطق دیگر که در مزارع ما کار می‌کردند، در حال حاضر در روستای خود گوجه‌فرنگی کشت می‌کنند.	
	آموزش و آگاهی از کیفیت و استانداردهای تولید به کشاورزان	آشکار	همه دستورالعمل‌های لازم برای تولید محصول استاندارد و با کیفیت مشخص، توسط کارشناسان شرکت به ما ارائه می‌گردد.	
		آشکار	چون قیمت چغندر قند با عیار قند بالا، بیشتر است، سعی می‌کنیم روش‌هایی بکار ببریم که چغندر با عیار بالا تولید کنیم.	
			پنهان	کارخانه از تحویل گرفتن گوجه‌فرنگی‌های بی کیفیت یا آلوده به کپک خودداری می‌کند.

ادامه جدول ۳. مضامین و جملات کلیدی مربوط به کارکرد افزایش دانش کشاورزان.

مضمون سازمان دهنده	مضمون پایه	نوع مضمون	جملات کلیدی
افزایش دانش کشاورزان	کسب مهارت‌های مذاکره	پنهان	کارخانه نمی‌تواند تعهداتش را انجام ندهد. من یک نسخه از قرارداد را در اختیار دارم.
	آگاهی از مفاد قرارداد	پنهان	ما ملزم به رعایت همه شرایط قیدشده در قرارداد هستیم.
	کسب مهارت حسابداری	پنهان	الآن وقتی درصد افت محصول را اعلام می‌کنند متوجه می‌شوم که چقدر از قیمت کل محصولم کسر می‌شود.
	انتقال برخی از مهارت‌های حرفه‌ای تولید به سایر محصولات	آشکار	ما بعد از استفاده از روش آبیاری نوار تیب در گوجه‌فرنگی، این روش را برای محصولات دیگر نیز بکار می‌بریم.

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷

جدول ۴. مضامین و جملات کلیدی مربوط به کارکرد کاهش ریسک ادراک‌شده تولیدکنندگان.

مضمون سازمان دهنده	مضمون پایه	نوع مضمون	جملات کلیدی	
کاهش ریسک ادراک‌شده تولیدکنندگان	اطمینان از خرید تضمینی محصول	آشکار	با قیمت تضمینی که در قرارداد قید می‌شود، ما از اینکه حتماً محصولمان با یک قیمت مشخص به فروش می‌رسد، مطمئن هستیم.	
		پنهان	من هر مقدار از گوجه‌فرنگی را بتوانم در بازار آزاد می‌فروشم اما بیشتر آن را به کارخانه تحویل می‌دهم چرا که در بازار خریدار برای این همه گوجه‌فرنگی تولیدی کشاورزان منطقه وجود ندارد.	
	اطمینان از کسب درآمد کافی	پنهان	کشت سیب‌زمینی مثل قمار است، ممکن است یکسال بگیرد و سود خوبی عایدت شود، ممکن است چندین سال متوالی ضرر کنی.	
		آشکار	جدا از بلایای طبیعی که برای هر کشتی وجود دارد، در کشت گوجه‌فرنگی یا چغندر از بابت به دست آوردن یک درآمد مشخص خیالم راحت است.	
	کاهش نگرانی کشاورز از تولید محصول جدید	پنهان	پنهان	من شاهد بودم گاهی قیمت سیب‌زمینی و پیاز در بازار به حدی پایین بوده، که کشاورزان از برداشت آن منصرف شدند.
			پنهان	من و بیشتر کشاورزان روش تولید سیب‌زمینی را بلد نیستیم. بیشتر مزارع سیب‌زمینی منطقه، توسط کشاورزان مهاجر استان همدان کشت می‌شود که به هیچ وجه حاضر نیستند فوت و فن کار را به ما یاد بدهند.
		آشکار	در کشت قراردادی اگر به مشکلی برخورد کنیم، کارشناسان شرکت راهنمایی‌های لازم را به ما ارائه می‌دهند.	
کاهش ریسک تولید	آشکار	اگر نتوانیم محصول چغندر قند را به کارخانه انتقال دهیم، شرکت امکان حمل و نقل آن را فراهم می‌کند.		
	آشکار	در طول دوره تولید چغندر قند، با هماهنگی جهاد کشاورزی جهت دریافت تسهیلات سلف، به بانک کشاورزی معرفی می‌شویم.		

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷

تصویر ۱. شبکه مضامین کارکردهای کشاورزی قراردادی از دیدگاه کشاورزان. منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

کارکردهای کشاورزی قراردادی از دیدگاه شرکت‌های پشتیبان

در بررسی کارکردهای کشاورزی قراردادی از دیدگاه شرکت‌های پشتیبان، تعداد ۱۴ مضمون پایه به دست آمد. مضامین پایه در قالب ۴ مضمون سازمان دهنده دسته‌بندی شدند که در ادامه تشریح می‌گردند.

الف) مدیریت ریسک تأمین مواد خام برای کارخانجات

شرکت‌های صنایع غذایی، در روند تولید ممکن است با برخی مشکلات مواجه شوند. در این بین ممکن است شرکت‌هایی که مواد خام موردنیاز آن‌ها از محصولات کشاورزی است، با خطرات بیشتری روبه‌رو شوند. مضامینی که با مقوله مدیریت ریسک تأمین مواد خام مرتبط هستند عبارت‌اند از: تأمین حجم مواد خام موردنیاز شرکت، کنترل قیمت مواد خام، کنترل کیفیت مواد خام، کنترل ایمنی و سلامت مواد خام.

ب) ترویج و توسعه کشاورزی

بنا بر اظهارات بسیاری از مسئولین شرکت‌های کشاورزی

قراردادی استان کرمانشاه، تعامل بین کشاورزان با شرکت‌های پشتیبان، یک توافق برد-برد محسوب می‌شود. بنابراین تلاش هر یک از طرفین جهت جلب رضایت طرف مقابل، طبیعی به نظر می‌رسد. در این بین، شرکت به ترویج تولید محصول موردنظر به بهترین نحو ممکن می‌پردازد. تولیدکنندگان نیز جهت کسب نتیجه مطلوب، دستورالعمل‌های ارائه‌شده توسط کارشناسان شرکت را به کار می‌گیرند. برخی مصادیقی که منجر به توسعه کشاورزی می‌گردد، عبارت‌اند از: اشاعه فن‌آوری و انتقال یافته‌های جدید به کشاورزان، گذار از تولید سنتی به تولید مکانیزه، افزایش بهره‌وری عوامل ترویج.

ج) ایجاد برند و اعتبار

در سطح بسیاری از شهرها، دهستان‌ها و مناطق روستایی کشور، تعاملات زیادی بین تولیدکنندگان و فروشندگان محصولات کشاورزی صورت می‌گیرد. اما به دلیل محدود بودن و یا مقطعی بودن آن، ممکن است فقط مختص به منطقه محدودی باشد. وسعت، استمرار و حفظ اصول بازاریابی و افزایش قدرت پاسخگویی به تقاضا و سلیقه مختلف و حفظ حقوق مصرف‌کنندگان در عرضه یک محصول خاص؛ سبب ایجاد

مسائل مربوط به مشکلات اجرای قرارداد، بیشتر توسط کشاورزان عنوان شد (جدول شماره ۵).

(ب) محدودیت طرح‌های کشاورزی قراردادی

به‌طور کلی محدودیت طرح‌های کشاورزی قراردادی شامل پایبندی طرف قرارداد با کشاورزان است. به‌عنوان مثال، یکی از کشاورزان چغندرکار به صراحت می‌گوید:

«با وجودی که کارخانه متعهد به حمل و انتقال به‌موقع محصول ما است، اما گاهی آن‌قدر در انجام این کار تأخیر دارند که روزهای زیادی چغندر برداشت‌شده ما روی زمین باقی مانده و کیفیت آن کاهش می‌یابد.»

مطابق با تفسیر گفته‌های کشاورزان، تعداد طرح‌های کشاورزی قراردادی رسمی در سطح استان کرمانشاه، محدود است. همین امر خود سبب برخی مشکلات برای تولیدکنندگان شده است. در جدول شماره ۶ به مضامین و جملات کلیدی مشکلات محدودیت طرح‌های کشاورزی قراردادی اشاره شده است.

(ج) راه‌اندازی و توسعه طرح‌های کشاورزی قراردادی

این مضمون بیشتر توسط مسئولین شرکت‌ها به آن اشاره شد و شامل ۶ مضمون پایه به شرح ذیل است (جدول شماره ۷).

در ادامه مشکلات و چالش‌های طرح‌های کشاورزی قراردادی استان کرمانشاه در قالب شبکه مضامین در تصویر شماره ۳ نشان داده شده است. در پایان نیز مدل نهایی کارکردهای و چالش‌های کشاورزی قراردادی در قالب تصاویر شماره ۴ و ۵ ترسیم شده است.

اعتبار و برند برای آن خواهد شد. برخی از شرکت‌ها به دلایل فوق از طریق کشاورزی قراردادی، به دنبال مطرح نمودن تولیدات خود در بین مشتریان هستند. در این خصوص یکی از مسئولین ارشد کشت و صنعت روزین‌تاک عنوان نمود:

«کنترل بر کیفیت مواد خام موردنیاز شرکت به‌واسطه قرارداد، عامل اصلی در ارائه و صادرات محصولات باکیفیت در کشورهای دیگر و کسب اعتبار در منطقه است.»

(د) ایجاد اشتغال

کشاورزی قراردادی، علاوه بر اینکه موجب ایجاد اشتغال برای کشاورزان طرف قرارداد می‌گردد، از دو جنبه دیگر نیز حائز اهمیت است: (۱) اشتغال مستقیم از طریق تولید و فراوری و بسته‌بندی و ... (۲) اشتغال غیرمستقیم از طریق بازاریابی، حمل‌ونقل، توزیع و فروش محصولات تولیدی. در تصویر شماره ۲ شبکه مضامین کارکردهای کشاورزی قراردادی از دیدگاه شرکت‌های پشتیبان، ارائه شده است.

واکوی مشکلات و چالش‌های نظام کشاورزی قراردادی در استان کرمانشاه

به‌منظور واکوی چالش‌های نظام کشاورزی قراردادی استان کرمانشاه، دیدگاه‌های تولیدکنندگان (کشاورزان قراردادی و غیر قراردادی) و کارفرمایان موردبررسی قرار گرفت. مشکلات و چالش‌های کشاورزی قراردادی شامل ۳ مضمون هستند که در ادامه تشریح خواهند شد.

(الف) اجرای قرارداد

کارکرد کشاورزی قراردادی از دیدگاه شرکت‌های پشتیبان

جدول ۵. مضامین و جملات کلیدی مربوط به مشکلات کشاورزی قراردادی در مرحله اجرای قرارداد.

مضمون سازمان دهنده	مضمون پایه	نوع مضمون	جملات کلیدی
عدم پایبندی کافی به تعهدات اجرای قرارداد	تأخیر در پرداخت	آشکار	بعد از گذشت ۸ ماه از تحویل چغندر به کارخانه، هنوز یک ریال پول به ما پرداخت نشده است.
		آشکار	پول گوجه‌فرنگی با تأخیر و به صورت قسطی به ما پرداخت می‌شود.
	بی‌عدالتی در تخصیص سهمیه‌ها	آشکار	هر چه اصرار کردم کارخانه قند بیشتر از یک هکتار با من قرارداد نبست. در صورتی که بعضی کشاورزان ۲۰-۱۵ هکتار قرارداد دارند.
		پنهان	در بیشتر مواقع کارخانجات قند به جای پول محصول، به کشاورزان حواله شکر و یا تفاله چغندر قند می‌دهند که این حواله‌ها اغلب با قیمتی حدود ۵-۱۰ درصد کمتر از ارزش واقعی آن توسط دلالتان نقد می‌شود.
	قیمت پایین محصول	پنهان	مقداری از مازاد تولید چغندر قند را با پرداخت هزینه زیاد برای حمل و نقل و با قیمت پایین‌تر به کارخانه قند اصفهان تحویل دادم.
		آشکار	برخی شرکت‌های تولیدکننده بذر، اغلب با سطح بیش از ظرفیت مورد نیاز قرارداد می‌بندند و در فصل برداشت به دلایل غیرفنی محصول ما را تأیید نمی‌کنند.
	عدم انعطاف‌پذیری مفاد قرارداد	پنهان	گاهی اوقات مزارع گوجه‌فرنگی پس از اعلام آخرین تاریخ تحویل محصول از طرف کارخانه، همچنان محصول دارند. از طرفی چون مراحل آخر برداشت است، این محصول بازرسی نشده و قابل عرضه و فروش در بازار آزاد نیست. در این مواقع کشاورزان متضرر می‌شوند.
		آشکار	به خاطر عملکرد بالا، کارخانه مازاد تولید چغندر قند را از من تحویل نگرفت.
	کاهش سطح خدمات‌دهی شرکت‌ها به‌مرور	پنهان	چون سال‌های قبل با کارخانه قند قرارداد نداشتیم، امسال با وجودی که برای کشت چغندر قند درخواست دادم، اما با من قرارداد نبستند.
		پنهان	گاهی شرکت‌های تولیدکننده بذر، بذر ناخالص به ما می‌دهند و در نهایت، به دلیل ناخالصی بذر تولیدی، آن را از ما تحویل نمی‌گیرند.
عدم نظارت دولت بر اجرای صحیح قراردادها	پنهان	در صف تحویل گوجه‌فرنگی به کارخانه، برخی از کشاورزان بومی نوبت را رعایت نمی‌کنند و این مسئله باعث درگیری آن‌ها با کشاورزان غیربومی می‌شود.	

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷

جدول ۶. مضامین و جملات کلیدی مربوط به مشکلات مرتبط با محدودیت طرح‌های کشاورزی قراردادی.

مضمون سازمان دهنده	مضمون پایه	نوع مضمون	جملات کلیدی
محدودیت طرح‌های کشاورزی قراردادی	تنوع محدود در تولید محصولات قراردادی	پنهان	مزرعه من به شدت به گل جالیز آلوده شده و دیگر نمی‌توانم در آن گوجه‌فرنگی بکارم.
		پنهان	به دلیل کشت پیای چغندر، خاک مزرعه‌ام به شدت سفت و متراکم و نفوذناپذیر شده. در سال پرباران به کشت گندم نیز خسارت می‌زند.
	عدم وجود شرکت‌هایی با فعالیت یکسان	پنهان	در حال حاضر، فقط روزین تاک خریدار گوجه‌فرنگی ماست. مجبوریم هر شرایطی داشتند قبول کنیم.
	شرایط دشوار جهت مشارکت تولیدکنندگان	آشکار	امسال یکی از شرایط بستن قرارداد چغندر، داشتن مجوز چاه بود که من نداشتیم.
		آشکار	همه زمین‌های من دیم هستند، بنابراین نمی‌توانم محصولاتی مثل گوجه‌فرنگی یا چغندر قند کشت کنم.
	ظرفیت محدود تولید کارخانه‌ها	آشکار	چون در روستای ما تا به حال چغندر کشت نشده، ادوات کاشت و داشت و برداشت آن در منطقه موجود نیست.
		آشکار	به خاطر اینکه ظرفیت قرارداد کارخانه قند تکمیل شده بود، با من قرارداد نبستند.

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷

جدول ۷. مضامین و جملات کلیدی مشکلات راه‌اندازی و توسعه طرح‌های کشاورزی قراردادی.

مضمون سازمان دهنده	مضمون پایه	نوع مضمون	جملات کلیدی
راه‌اندازی و توسعه طرح‌های کشاورزی قراردادی	عدم علاقه‌مندی سرمایه‌گذاران	آشکار	افراد کمی مایل به سرمایه‌گذاری در استان کرمانشاه، آن هم در بخش کشاورزی هستند
	عدم وجود زیرساخت‌های مناسب	آشکار	مردم کرمانشاه علاقه‌مند به کار گروهی و سرمایه‌گذاری مشترک نیستند.
	قوانین و مقررات دست‌وپا گیر	آشکار	زمانی که برای روستای هم‌جوار کارخانه گاز کشی شده، به ما گفتند که باید خودمان جداگانه از کرمانشاه برای کارخانه گاز بکشیم.
	سیاست‌های ناهماهنگ و متغیر	پنهان	مقررات، مانع و ترمز اصلی برای توسعه کارخانه محسوب می‌شود.
	عدم تخصیص اعتبارات دولتی	آشکار	دولت با آزاد کردن واردات شکر، کارخانه را فلج کرد. کارخانه بدهکار کشاورزان شد و تعداد زیادی از چغندرکاران بیکار شدند.
	عدم همکاری بخش دولتی با بخش خصوصی	آشکار	در اعتبارات دولتی طرح‌های کشاورزی قراردادی سهمی ندارد. خودشان تصمیم می‌گیرند مثلاً امسال همه روستاییان فقط می‌توانند وام دامپروری بگیرند و به بقیه طرح‌ها وامی پرداخت نمی‌شود.
		آشکار	از سازمان جهاد کشاورزی درخواست کردیم تعدادی از کارشناسان کشاورزی را در اختیار ما بگذارند که موافقت نکردند.

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۳. شبکه مضامین مشکلات و چالش‌های کشاورزی قراردادی استان کرمانشاه. منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷

تصویر ۴. مدل کارکردهای کشاورزی قراردادی. منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۵. مدل چالش‌های کشاورزی قراردادی. منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

بحث و نتیجه‌گیری

نیز افزایش درآمد تولیدکنندگان را از کارکردهای اصلی کشاورزی قراردادی عنوان نمودند.

یکی دیگر از کارکردهای مهم این نظام تولید محصولات سالم و ارگانیک است. در استان کرمانشاه، از میان همه شرکت‌های صنایع غذایی و کشاورزی که به صورت رسمی فعال هستند، تنها دو شرکت مرغ سبز کرمانشاه و کشت و صنعت گره‌بان به تولید محصولات سالم و ارگانیک مشغول هستند که این دو شرکت نیز در قالب کشاورزی قراردادی فعالیت می‌نمایند. در این راستا نتایج تحقیقات مختلف مانند اریکسون (۲۰۱۱) نیز نشان داد که تولید محصولات سالم و ارگانیک تنها در سایه انجام کشاورزی قراردادی امکان‌پذیر است.

در بررسی‌هایی به عمل آمده، مهم‌ترین کارکرد، افزایش توسعه توان اقتصادی کشاورزان است. کاهش هزینه‌های تولید و افزایش بهره‌وری مزارع نیز به عنوان دیگر نتایج شرکت در کشاورزی قراردادی معرفی شدند. این کاهش هزینه تولید، به سبب استفاده بهینه از منابع تولید، دسترسی به خدمات آموزشی و ترویجی رایگان و نیز ارائه برخی نهادهای تولید، امکان‌پذیر می‌شود. نتایج مزبور با نتایج مطالعات وایناینا و همکاران (۲۰۱۲)، ناین^{۲۰} و همکاران (۲۰۱۵) و افسری (۲۰۱۴) همخوانی دارد که ایشان

20. Nguyen

پیشنهاد می‌شود مدیریت هماهنگی ترویج سازمان جهاد کشاورزی، از طریق برگزاری جلسات و کلاس‌های آموزشی با تولیدکنندگان، به فرهنگ‌سازی و ایجاد علاقه در آنان جهت مشارکت در طرح‌های کشاورزی قراردادی بپردازد. در واقع بایستی کشاورزان را تشویق و ترغیب به شناسایی بازار فروش محصولاتشان قبل از اقدام به تولید، نمود.

تشکر و قدردانی

بنا به اظهار نویسنده مسئول، مقاله حامی مالی نداشته است.

از جمله کارکردهای کشاورزی قراردادی، مدیریت ریسک تأمین مواد خام برای کارخانجات است. قرارداد سبب می‌شود، شرکت پشتیبان از فراهم بودن حجم موردنیاز مواد خام سالم، دارای کیفیت مشخص و با قیمت مناسب اطمینان حاصل نماید و بدین ترتیب شرکت می‌تواند با رعایت حقوق مصرف‌کنندگان، پاسخگوی نیازهای متنوع آنان باشد و برای خود کسب اعتبار و برند نماید. این بخش از نتایج، با گزارش‌های اکسفام^{۲۱} (۲۰۱۸) در خصوص کارکردهای کشاورزی قراردادی برای پشتیبان‌ها، هم‌خوانی دارد.

در خصوص معرفی مشکلات و چالش‌های کشاورزی قراردادی، اغلب تولیدکنندگان قراردادی استان کرمانشاه، به هفت مورد ذیل اشاره کردند: تأخیر در پرداخت‌ها، قیمت پایین محصول قراردادی، بی‌عدالتی در تخصیص سهمیه‌ها، کاهش سطح خدمات‌دهی شرکت‌ها، عدم انعطاف‌پذیری مفاد قرارداد، عدم نظارت دولت بر اجرای صحیح قرارداد و عدم اجرای عادلانه قرارداد. نتایج این بخش از مطالعه با برخی نتایج تحقیق کومار و کومار (۲۰۰۸) و مارتین و شارپ (۲۰۱۶) هم‌خوانی دارد. به نظر می‌رسد تعداد محدود و اندک طرح‌های کشاورزی قراردادی در استان، منجر به پیدایش این مسائل شده است که برخی از آن‌ها عبارت‌اند از: شرایط دشوار جهت مشارکت تولیدکنندگان، عدم وجود شرکت‌هایی با زمینه فعالیت یکسان، ظرفیت محدود تولید کارخانه‌ها و تنوع محدود در تولید محصولات قراردادی. از سوی دیگر، کاربرد الگوی تک‌کشتی را نیز در بین برخی تولیدکنندگان قراردادی رواج می‌دهد.

پیشنهادها

به دلیل تأثیر چشمگیر طرح‌های کشاورزی قراردادی بر ایجاد اشتغال و افزایش درآمد کشاورزان، پیشنهاد می‌شود بررسی و توسعه طرح‌های کشاورزی قراردادی متنوع و متناسب با هر منطقه، جزء اولویت‌ها و سیاست‌های اصلی وزارت جهاد کشاورزی قرار گیرد.

با توجه به اثربخشی فعالیت‌های ترویجی در کشاورزی قراردادی، توصیه می‌گردد، سازمان جهاد کشاورزی با کمک و همراهی دانشگاه، بخشی از نیروهای خود را با هدف حمایت از مجریان این‌گونه طرح‌ها و نیز بالا بردن بهره‌وری کارکنان ترویج بخش دولتی، به صورت مأمور به خدمت در اختیار شرکت‌های پشتیبان کشاورزی قراردادی قرار دهند.

توصیه می‌شود سازمان جهاد کشاورزی استان با مشارکت سازمان نظام‌مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی، توسعه و گسترش تولید محصولات سالم و ارگانیک را با واسطه اجرای طرح‌های کشاورزی قراردادی، پیگیری نمایند.

21. Oxfam

References

- Abedi Jafari, H., Taslimi, M. S., Faghihi, A., & Sheikhzadeh, M. (2011). Thematic Analysis and Thematic Networks: A Simple and Efficient Method for Exploring Patterns Embedded in Qualitative Data Municipalities. *Strategic Management Thought*, 5 (2), 151-198 (In Persian).
- Afsari, S. (2014). Evaluation of conventional farming performance in Iran, Case study: Tomato crop in Kermanshah province. M.Sc. Thesis, Faculty of Agriculture, Payame Noor University of Alborz, Iran (In Persian).
- Bellemare, F., & Novak, L. (2016). Contract Farming and Food Security. Available at: <http://doi.org/10.1093/ajae/aaw053>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3 (2), 77-101.
- Coulter J., Goodland, A., Tallontire, A., & Stringfellow, R. (1999). Marrying Farmer cooperation and contract farming for service provision in a liberalizing Sub-Saharan Africa. *OD Natural Resource Perspectives*. 1999; 48.
- Erikson, G. (2011). Contract farming and organic rice production in Laos - a transformation analysis. Södertörn University, School of Social Sciences. Student thesis.
- FAO. (2013). Definition of Contract Farming in FAO. Available at: https://en.wikipedia.org/wiki/Contract_farming
- Kaur, P., & Singla, N. (2016). Contract Farming in India: Models and Impacts. *Voice of Research*, 5 (1).
- Agricultural Jihad Organization of Kermanshah. (2016). Agricultural image of Kermanshah province. Public relations office of Agricultural Jihad Organization of Kermanshah.
- Kumar, J., & Kumar, K. P. (2008). Contract Farming: Problems, Prospects and its Effect on Income and Employment. *Agricultural Economics Research Review*, 21, 243-250.
- Mansur, K., Tola, M., & Ationg, R. (2009). Contract Farming System: A Tool to Transforming Rural Society in Sabah. Munich Personal RePEc Archive.
- Martin, R., & Sharp, J. (2016). Analysis of the Organization and Challenges of Contract Farming in Tanzania: A Case of Mtibwa Sugarcane Outgrower Scheme. *Asian Journal of Agricultural Extension, Economics & Sociology*, 11 (2), 1-11.
- Minot, N. (2011). Contract Farming in Africa: Opportunities and Challenges. Presented at the AAMP Policy Seminar "Successful Smallholder Commercialization". Lemigo Hotel, Kigali, Rwanda.
- Miyata, S., Minot, N., & Hu, D. (2009). Impact of contract farming on income: linking small farmers, packers, and supermarkets in China. *World Development*, 37 (11), 1781-1790.
- Nguyen, A. T., Dzator, J., & Nadolny, A. (2015). Does contract farming improve productivity and income of farmers?: A review of theory and evidence. *The Journal of Developing Areas*, 49 (6), 531-538.
- Oxfam, N. (2018). Contract farming in ASEAN countries A fact finding study. <http://www.mylaff.org/document/download/3892>
- Sarvi, M. (2017). Removing intermediaries of the food production chain through conventional agricultural development. *Resistance Economics Analytical News*. News ID 31230. <http://moqavemati.net> (In Persian).
- Setboonsarng, S., Leung, P., & Cai, J. (2006). Contract Farming and Poverty Reduction: the Case of Organic Rice Contract Farming in Thailand. ADB Institute Discussion Paper No. 49.
- Shabanali Fami, H., Kalantari, Kh., & Asadi, A. (2008). New topics in agricultural extension and education. Tehran: Khoshbin publication (In Persian).
- Sriboonchitta, S., & Wiboonpoongse, A. (2008). Overview of Contract Farming in Thailand: Lessons Learned. ADB Institute Discussion Paper No. 112.
- Wainaina, P. W., Okello, J. J., & Nzuma, J. (2012). Impact of Contract Farming on Smallholder Poultry Farmers' Income in Kenya. The International Association of Agricultural Economists Conference, Foz do Iguacu, Brazil 18-24 August.